

MIRUNA RUNCAN

TELEVIZIUNEA,
FORMĂ DESCHISĂ
DE SPECTACOL (II)MONOLOGURI,
DIALOGURI,
COLOCVII

În secolul nostru cu tensiune arterială ridicată, în viața socială sau politică, la fel ca și în teatru, prestigiul discursului, al monologului a scăzut simțitor. Timp de milenii, expozeul liber în fața unui auditoriu variabil ca dimensiuni a fost o artă, adică o tehnică precisă dublată de un «ce» inefabil al personalității emițătoare. În secolul trecut și în prima jumătate a acestuia, «conferința» a însemnat chiar, pentru oamenii de litere sau de știință, o sursă de trai. Din motive foarte complexe, de natură psihosocială, valoarea discursului monologal pare să se fi pierdut, cu toate că respectul față de «cel ce știe să vorbească bine» rămîne nealterat. N-are rost să facem aici o analiză atenă a acestui fenomen, care poate fi (sau nu) unul tranzitoriu. Trebuie să remarcăm faptul că, fără să fie una dintre cauze, mediatizarea suferă foarte tare din pricina efectelor nebănuite de complicate și de adînci ale acestei scăderi de prestigiu. Mai întîi pentru că aici, la noi, dispariția interesului pentru organizarea internă a exprimării, la nivelul instituțiilor de învățămînt, a produs o întreagă babilonie în mințile și sufletele cîtorva generații de vorbitori potențiali. Cei care, de voie — de nevoie, sînt siliți să producă discursul (de la avocați la demnitari, de la oameni de artă la dascăli), nu mai au școala tehnicilor obligatorii, a instrumentelor de elaborare logică a acestuia: asociația, disocierea, gradarea, judecata ș.a.m.d. De aici, acel hibrid incalificabil care este **clitrea** în fața camerei de luat vederi, modalitate sigură de a-l face pe receptor să tragă obloanele interesului său întru comunicare. Tot de aici, și bilbliala — penibilă sau bufonă — a marii majorități a celor care, pentru o știre care trebuie comentată în trecut sau pentru o întreagă emisiune (cele de duminică după-amiază sînt adevărate exemple de stricare sistematică a apetitului), au obligația de a vorbi liber.

Ascultăm cu jale pledoariile unor avocați într-un proces de interes național și internațional, și nu puteam să mă împiedic a observa cît de actuală e definiția bergsoniană a efectului comic: «du mécanique plaqué sur le vivant».

Prezența mediatică în monolog are însă și caracteristici specifice, care depășesc nivelul vorbirii ca atare, țîn de charismă și de naturalețe, de (cel puțin apa-

renta) imparțialitate a opiniei ori a judecăților, de gradul de participare afectivă a celui care comunică, de naturalețea și dezinvoltura lui, fiindcă — orice actor o știe foarte bine — spectacolul de unul singur e mai greu decît spectacolul cu parteneri: e spectacolul unde îți pui în joc întreaga personalitate. De aceea, instituțional vorbind, foarte puține emisiuni ale posturilor străine sînt concepute și prezentate de o singură persoană, aceleași: acolo, vanitatea de a nu avea farmec, vanitatea de a nu fi simpatic e de neconceput, nu-ți dă nimeni un ban pentru asta.

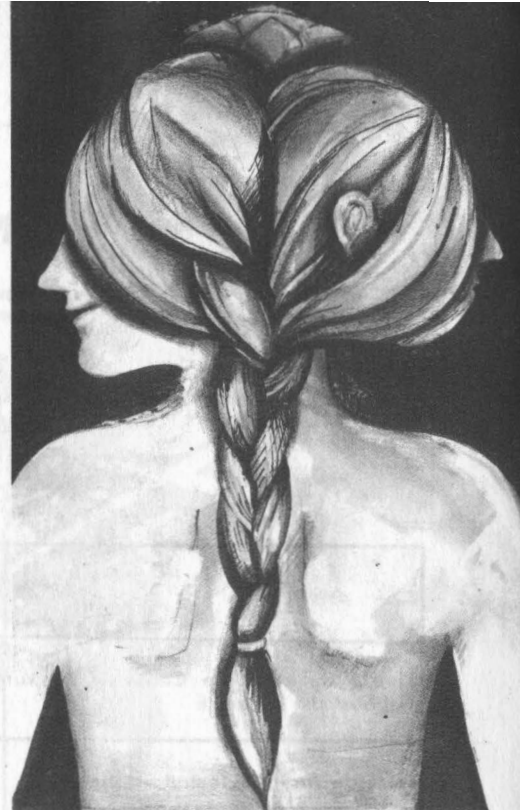
Cu dialogul lucrurile prind un contur diferit. Dacă avem de-a face cu un interviu, rostul dialogului este direcționat spre unul dintre inter-locutori, care este pus în lumină, ca prezență sau ca problemă pe care el o reprezintă. Există și aici o artă, arta interviului, cu totul opusă artei de a te exprima monologal, dar cu tehnici minimele la fel de precise. Cel ce ia un interviu

nu vorbește despre sine, nu-și dezvoltă propriile teorii decît în măsura în care acestea îl pot stîrni pe interviueat să se dezvăluie într-un fel sau altul. Fie că interviul este unul laudativ, fie că este unul incisiv, merit să provoace o reacție critică, omul care întreabă este cu ațit mai profesionist cu cît produce mai prompt reacții în receptor. E semn de penibilă naivitate să comentezi admirativ inteligența conlocutorului, chemînd astfel imaginea asupra ta, într-un prim-plan care întrerupe demersul logic al interviului și denotă, pentru orice spectator, dorința ta inutilă de a fi văzut.

Sigur, există și forma superioară a interviului, care e aceea a discuției aparent libere, dar la capitolul ăsta televiziunea românească mai are ceva pași de făcut, fiindcă acest tip de spectacol presupune, în primul rînd, o specializare strictă în domeniul abordat, pe lîngă știința de a fi mediator. Pînă una-alta, asemenea pregătire se face la noi din mers, iar în cele mai multe cazuri, «stilul» pregnant este cel pe care un renumit dramaturg în viață îl numea «**clinstit lăutărește**», fără să-și dea seama cîtă dreptate are.

Din pricina asta, cele mai vii și mai ușor

de urmărit emisiuni live sînt, culmea, cele economice, cele dedicate agriculturii, adică acelea care presupun specialiști discutînd cu specialiști pe înțelesul nespecialiștilor. Pînă la politologi discutînd cu politicieni, și așa mai departe, mai e ceva de așteptat.

Pomeneam în numărul trecut despre variantele dezolante ale emisiunilor de tip «dezbateri», indiferent de activitatea pe care acestea ar aborda-o. Într-o seară, mă străduiam să-mi birui căscatul urmărind o ședință pusă la cale de redacția culturală și avînd drept eroi cîțiva scriitori, fiecare interesant în viața civilă, toți clujeni. Adu-nați în șir în fața camerei de luat vederi, așezați pe fotolii în spatele unor măsuțe joase, li se dădea cuvîntul pe rînd, și ei vorbeau despre dureroasele probleme ale omului de cultură de așăzi prin niște dări de seamă responsabile, citite mascat, de pe genunchi. Redactorul specialist în referate le pasa împăcat cu sine microfonul, mizînd, fără îndoială, pe libertatea deja cîștigată a telespectatorului de a comuta pe alt canal sau de a închide aparatul. Și, pentru asta, se cheltuiesc bani și se dau salarii, fiindcă în România nu există încă o legislație împotriva stupidității mediatice.

Monolog, dialog, dezbateri... Devine însă evident că, dincolo de teorie și de tehnicile necesare, problema cea mai acută este aceea a **animatorului**, o profesiune ca oricare alta, cu date specifice și clare, încă nedescoperită de draga noastră televiziune autohtonă, hotărîrită să-și prelungească încă, pe cît se mai poate, bătrînicioasa stare de confuzie. Ce confuzie? E mult mai simplu decît s-ar crede — e vorba mai degrabă de mentalități decît de dotări tehnice: confuzia dintre a realiza un program și «a te vedea la televizor», confuzia dintre a proiecta un gînd, o idee, și a justifica un stat de plată, mă rog, semne ale contradicției de bază, aceea dintre profesionalitatea reală (și necesară) și improvizajia «inevitabilă» ■